

Sprog i Norden

Titel: Handlingsprogram for språklig samarbeid i Norden, Nordmål

Forfatter: Ståle Løland

Kilde: Sprog i Norden, 1990, s. 73-88

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Nordisk språksekretariat

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Handlingsprogram for språklig samarbeid i Norden, Nordmål

Av Ståle Løland

På sesjonen i Reykjavik 27. februar—2. mars 1990 sluttet Nordisk råd seg til et forslag til handlingsprogram for språklig samarbeid i Norden 1990—1995. Forslaget er utarbeidet av en arbeidsgruppe med en representant fra Nordisk språksekretariat, en fra Nordiska språk- og informationscentret og en fra Nordspråk, samarbeidsorganet mellom morsmåslærerforeningene og foreningene for lærere som underviser i nordiske språk som fremmedspråk. Arbeidsutvalget og styret i Nordisk språksekretariat har behandlet forslaget, og det har vært sendt ut på høring til om lag 180 instanser i alle de nordiske landene og til berørte nordiske organer.

Prioriterte områder

Handlingsprogrammet foreslår en rekke tiltak som tar sikte på å styrke språkforståelsen og språkfelleskapet i Norden. De prioriterte områdene er:

- faste etterutdanningskurs for morsmåslærere og lærere som underviser i nordiske nabospråk som fremmedspråk
- utvikling og utgivelse av aktuelt og engasjerende undervisningsmateriale
- faste kurs for lærerutdannere
- forskning om språkforståelse i Norden
- utvekslingsreiser for grunnskolen og den videregående skolen (gymnaset)
- ordbøker og ordlister
- tolkning

Etter forslaget vil handlingsprogrammet bli gjennomført innenfor en ramme av 2,8 millioner danske kroner per år, det vil si 14 millioner kroner over en femårsperiode.

To former for språkforståelse

I innledningen til handlingsprogrammet blir det fastslått at den nordiske språkforståelsen er av grunnleggende betydning for samarbeidet og samhörigheten i Norden. Internasjonaliseringen og den europeiske integrasjonen gjør det nordiske språkfelleskapet enda viktigere enn før.

Det er snakk om to former for språkforståelse: forståelsen mellom dem som har dansk, norsk eller svensk som morsmål, og den forståelse som baseres på opplæring i ett av disse språkene som fremmedspråk. Den første gruppen utgjør ca. 18 millioner mennesker, den siste ca. 5 millioner. Handlingsprogrammet understreker at det er viktig å ta hensyn til begge disse formene for språkforståelse når en planlegger tiltak for å bedre språkforståelsen i Norden.

Utviklingen av språkforståelsen

Handlingsprogrammet refererer et par undersøkelser som kan gi et inntrykk av hvordan det står til med den nordiske språkforståelsen. I begynnelsen av 1970-årene undersøkte Øyvind Maurud grannespråksforståelsen hos ca. 500 mannlige 19-åringer (rekrutter) i Danmark, Norge og Sverige (Maurud: Nabospråksforståelse i Skandinavia, Nordisk utredningsserie 1976:13). Noen av resultatene han kom fram til, kan settes opp slik:

Forståelse av talespråk i prosent

	Norsk	Dansk	Svensk	Gjennomsnittlig grannespråksforståelse
Norske rekrutter forstår	—	73 %	88 %	81 %
Danske rekrutter forstår	69 %	—	49 %	58 %
Svenske rekrutter forstår	48 %	23 %	—	36 %

Når det gjelder forståelsen av skriftspråket, er den gjennomgående noe bedre enn forståelsen av talespråket. Forhol-

det mellom språkene er ellers stort sett den samme som for høreforståelsen.

Vi har ikke forskningsresultater som med sikkerhet kan fastslå om språkforståelsen i Norden har blitt bedre eller dårligere de siste årene. Men det har nylig kommet en forskningsrapport som kan tyde på at i hvert fall forståelsen mellom dansk og svensk har blitt dårligere (Ulla Börestam: Dansk-svensk språkgemenskap på undantag. FUMS nr. 137 1987.) I sammenfatningen av rapporten (s. 60) heter det blant annet:

«Detta innebär sannolikt att vi i framtiden får se den nordiska språkgemenskapen inskränkas, och redan nu kan konstateras att den nog egentligen bara omfattar södra Sverige».

På denne bakgrunnen framhever handlingsprogrammet at forståelsesvanskene mellom dansk, norsk og svensk på lengre sikt er en alvorlig trussel mot det nordiske språkfelleskapet.

De som har finsk, færøysk, grønlandsk, islandsk eller samisk som morsmål, må lære seg dansk, norsk eller svensk som fremmedspråk for å kunne delta i det nordiske språkfelleskapet. Dette er naturligvis vanskelig og krever en stor innsats.

Nedenfor gjengir vi de viktigste delene av handlingsprogrammet:

Handlingsprogram for sprogligt samarbejde i Norden 1990—1995 — NORDMÅL

Initiativer

De berørte Ministerråds-organer udpeges som ansvarlige for de nedennævnte initiativer, og det pålægges dem at fremkomme med anvisninger på hvilke foranstaltninger der skal/kann gennemføres, hvordan og hvornår de kan gennemføres, hvad det koster, og hvordan det skal finansieres. Dette skal ske senest *den 1. oktober 1990*.

Skole og voksenuddannelse

Fagtraditioner, læreplaner, pensum- og eksamenskrav, læremidler, efteruddannelses tilbud og efteruddannelsesvilkår i almindelighed er så forskellige i de nordiske lande at en *fremtidig indsats for øget sprogforståelse i de nordiske lande nødvendigvis må ske på fire niveauer:*

- 1) *et fællesnordisk niveau*
- 2) *et nationalt niveau*
- 3) *et amts/fylke/läns-niveau*
- 4) *et kommunalt niveau*

Forskellene mellem skolesystemerne i de nordiske lande betyder således, at en øget indsats for en forbedret sprogforståelse i Norden ikke kun er et fællesnordisk anliggende. Der må også tages nationale initiativer med udgangspunkt i det enkelte lands særlige behov og problemer.

Orientering om og undervisning i de øvrige sprog i Norden

Nabosprogsundervisningen og undervisningen i dansk, norsk og svensk som fremmedsprog bør styrkes. Samtidig bør orientering om de ikke-skandinaviske sprog i Norden indgå som en obligatorisk del af undervisningen i grundskolen. Endvidere bør undervisningen i finsk og islandsk som fremmedsprog effektiviseres i skoleundervisningen. Det er også vigtigt at arbejdet med Norden og nordiske forhold ikke er modersmålsfagets og det skandinaviske fremmedsprogs ansvarsområde alene. En lang række fag (eksempelvis historie, biologi, geografi og samfundskundskab) kunne med fordel inddrages i dette arbejde. I denne sammenhæng skal der opmuntres til udgivelse af undervisningsmaterialer med et nordisk perspektiv.

Ansvarligt organ: Nationale organer

Elektroniske medier

Børn og unge er i dag langt mere fortrolige med de elektroniske medier end voksengenerationen. Av-materiale (dias, video og edb) vil kunne udvikles såvel til grundskolen som til

det gymnasiale niveau, specielt med henblik på at skærpe elevernes interesse for og engagement i Norden som sprogligt og kulturelt område: faktaudsendelser, film, tv-spil, edb-spil og -programmer etc., som tager udgangspunkt i de unges hverdag og interesseområder.

Ansvarligt organ: Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde
Styringsgruppen for nordisk kultur- og massemediesamarbejde

Læremidler

I undervisningen i nabosprog som fremmedsprog er der behov for supplerende materiale omhandlende nordiske forhold og sprog i Norden (fx lydbånd, dias-serier, data- og videoprogrammer). Der skal udarbejdes internordisk materiale med kommunikative strategier som omfatter forskellige hverdagsituationer. Materialepakken skal indeholde tekster, lydbånd og videobånd. Et sådant materiale vil kunne anvendes i alle skoleformer og på alle uddannelsesniveauer. Inden for modersmålsundervisningen er der alvorlig mangel på læremidler. Der skal gives støtte til udarbejdelse af såvel aktuelle som historisk anlagte antologier med tilhørende av-materiale.

Ansvarligt organ: Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde

NORDSPRÅK

Efteruddannelse

Det er vigtigt at lærerne i grundskolen tilbydes kurser som kan stimulere interessen for sprog i Norden, nordisk litteratur, kultur og samfundsforhold. Sådanne kurser bør tilrettelægges så de ikke blot rettes mod modersmålslærere, men også mod lærere som underviser i andre fag, hvor det nordiske perspektiv traditionelt ikke har været højt prioriteret.

Fremmedsproglærerne skal også have lejlighed til at mødes jævnligt for at drøfte faglige og pædagogiske spørgsmål. Støtte til bilateral kursusvirksomhed vil fremme undervisningen i nabosprog som fremmedsprog.

Også modersmålslærerne skal have tilbudt kurser/efterud-

dannelse med henblik på at øge interessen for og kendskabet til de nordiske landes sprog, kultur, litteratur og samfundsforhold. I dag optræder der i læreplanerne krav om undervisning i de øvrige nordiske landes sprog og litteratur, men lærerne får stort set ingen efteruddannelse og ajourføring af deres kompetence. En væsentlig forudsætning for opprioritering af de nordiske landes sprog, litteratur og kultur i skolen er kompetente, engagerede lærere.

De bilaterale kurser tilrettelægges således at der på skift afholdes kurser mellem to lande, og således at hele Norden over en årrække dækkes ind.

Ansvarlige organer: Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde
Nordisk språksekretariat
Nordiska språk- och informationscentret
NORDSPRÅK

Andre foranstaltninger

Læremiddelcentralerne i Norden

Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde bør tage initiativ til at der etableres et samarbejde mellem læremiddelcentralerne i Norden med henblik på at øge mulighederne for udveksling af undervisningsmateriale til alle skoleformer i de nordiske lande.

Ansvarligt organ: Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde.

Erhvervsuddannelserne

Hvad angår øget sprogforståelse inden for erhvervsuddannelserne skal styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde kunne drage nytte af det udredningsarbejde, som er blevet gennemført på området med henblik på at få klarlagt, hvorledes og i hvilke fag undervisning i nordisk stof kan styrkes i erhvervsuddannelserne.

Det er specielt vigtigt at klarlægge behovet for efteruddannelse af lærere og for undervisningsmaterialer. I det videre arbejde med netværkstanken og øget mobilitet for de uddannelsessøgende i Norden bør erhvervsuddannelserne inddrages.

Ansvarligt organ: Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde

Voksenuddannelse

Folkeshøjskolerne og voksenuddannelsesinstitutionerne har gode muligheder for at intensivere arbejdet med nordiske spørgsmål — såvel almenkulturelle som inden for det samfundsmæssige område. Hertil kommer at disse uddannelser, på grund af mindre stramme fagplaner i forhold til det almindelige uddannelsessystem, i stor udstrækning selv, og lokalt, kan definere i hvor høj grad der skal anlægges et nordisk perspektiv i undervisningen.

Forudsætningen for at der på voksenundervisningsområdet kan ske en intensivering af arbejdet med sprog i Norden, nordisk litteratur, kultur og samfundsforhold er imidlertid for det første at information om det nordiske samarbejde og tilgængeligt undervisningsmateriale (såvel tekster som avmateriale) forbedres inden for disse uddannelsesområder. I den sammenhæng skal det vurderes i hvilket omfang det vil virke stimulerende med diverse udvekslingsordninger og venskabsforeninger samt udgivelse af særligt undervisningsmateriale tilrettelagt specielt til voksne med udgangspunkt i de voksnes erfaringer og interesser.

Ansvarligt organ: Styringsgruppen for folkeoplysning og voksenundervisning

Høgere utdanning

Universiteter/lærerhøyskoler

De nordiske lektorene spiller en viktig rolle som formidlere av kunnskap om språk, kultur og samfunnsforhold i de nordiske landene. Det er derfor særlig bekymringsfullt å se den økende tendensen til å nedprioritere og nedlegge nordiske lektorstillinger ved universitetene. *Faste lektorater er en forutsetning for å opprettholde et faglig forsvarlig tilbud i grannespråk ved universiteter.*

De nordiske lektorstillingene ved universitetene bør sikres. Dette kan skje ved en nordisk avtale som gäranterer et minste-

mål av stillingsnormeringer, uavhengig av svingninger i studenttilgangen og endringer i institusjonenes budsjetter. Slike avtaler er inngått med mange ikke-nordiske land. Tilsvarende ordninger bør også opprettes for høyskoler som har undervisning og forskning i språkene i Norden på universitets- og høyskolenivå.

Studentene ved institusjoner som underviser i de nordiske landenes språk og litteratur, bør gjennomgå obligatoriske kurs i de nordiske landenes språk og litteratur med undervisere på vedkommende språk. Kursene bør avsluttes med eksamen. De nordiske sommerkursene i språk og litteratur for studenter ved universitetene skal fortsette.

Ansvarlig organ: Styringsgruppen for høyere utdanning
Nasjonale organer/universiteter

Lærerstuderende

Forholdene bør tilrettelægges således at de seminariestuderende (lærerstudentene) i de nordiske lande kan få kurser i nabolandenes sprog, litteratur og kultur. Disse kurser bør finansieres nasjonalt og eventuelt med støtte fra de bilaterale fonde, og de bør være tilpasset behovene i de enkelte lande.

Læreruddannelse

Der skal iværksættes kursusrvirksomhet for læreruddannere (nabosprogsundervisning og undervisning i nabosprog som fremmedsprog). Disse initiativer skal styrke lærernes grunnuddannelse og almene kompetence i de nordiske landes sprog og i nordisk litteratur og kultur.

Ansvarligt organ: Nordisk språksekretariat
Nordiska språk- och informationscentret
Nasjonale organer

Forskning

Tiltak for å bedre språkforståelsen i Norden skal bygge på faktiske kunnskaper og ikke på mer eller mindre løse antakelser, slik tilfellet ofte har vært. Forskning skal derfor være et satsingsområde i framtiden.

Det er særlig viktig å bedre kunnskapen om det nordiske språkfelleskapet gjennom studier av nordisk kommunikasjon i autentiske situasjoner. Her gir nordiske møter, kurs og konferanser gode muligheter. Ved å studere kommunikasjonen på slike møter kan en få kartlagt hvordan språkforståelsen fungerer på ulike nivåer og samfunnsområder.

Forskning om språkforståelsen i Norden som gjennomføres ved universiteter og forskningsinstitusjoner skal styrkes.

Ansvarlig organ: Nordisk språksekretariat

Nasjonale organer

Kultur og medier

Almen kultur

Med henblik på at øge skoleungdommens interesse for forskjellige sider af kulturlivet i Norden skal der etableres et samarbejde mellem Ministerrådets organer for det kunstneriske samarbejde og de nationale undervisningssektorer med det formål at få præsenteret *nordisk kunst i skolerne*. Et sådant projekt kunne omfatte

- vandredstillinger (maleri, foto, grafik, kunsthåndværk m.v.)
- teaterbesøg i skolen til fællesforestillinger
- musik i skolen (enkeltpersoner, mindre ensembler m.v.)
- nordiske forfattere

Ansvarligt organ: Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde

Nordisk Ministerråds kunstkomitéer

Medier

De unge skal i skolen præsenteres for et alternativ til udenlandske film og videoer. Der skal satses på at udvikle et fællesnordisk initiativ på av/videoområdet med henblik på distribution af undervisningsvideoer med tilhørende fagligt-didaktisk materiale (nordiske spillefilm, tv-teater-opførelser, kortfilm m.v. i skolen).

Der bør i den sammenhæng arbejdes aktivt for at få fjernet de mange hindringer, som i dag, til stor skade for den nordiske sprogforståelse, eksisterer for distribution af nordiske radio- og tv-programmer til skolesektoren og af børne- og ungdomsfilm generelt, og endelig bør der gøres en aktiv indsats for at tv-programmer fra de andre nordiske lande tekstes på det skandinaviske originalsprog. Den nye nordiske film- og tv-fond som skal oprettes fra 1. januar 1990 kan blive et vigtigt instrument i denne sammenhæng.

Endvidere bør Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde nedsætte en arbejdsgruppe med det formål at fastlægge mere formaliserede rammer for samarbejde mellem de nordiske lande vedr. udvikling og produktion af undervisningsprogrammer, samproduktionsopgaver m.v. i skolen.

I Kulturhandlingsplanen omtales flere steder de unges medieforbrug og internationaliseringen av kulturlivet i Norden. Det er af stor betydning at denne problematik finder vej til skolen. Der skal afholdes konferencer om de unge og medierne — medieforbruget, medievaner og skolens opgave i et mediasamfund set i et nordisk perspektiv. Konferencerne skal munde ud i forslag til konkrete faglige og pædagogiske initiativer såvel i grundskolen som i den videregående skole. NORDSPRÅK og de nordiske samarbejdsorganer vil gennem blade og tidsskrifter kunne medvirke til at skærpe opmærksomheden på disse spørgsmål.

Ansvarligt organ: Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde

Styringsgruppen for nordisk kultur- og massemediesamarbejde

Tolkning och översättning

Tolkning inom ramen för det nordiska samarbetet bör i tillägg till finska gälla även isländska. Inom fortbildnings- och informationsverksamhet bör man ta hänsyn till fortsatt behov av tolkning i det nordiska samarbetet.

Tolkning och översättning i nordiskt samarbete bör gälla de fem språk som berörs av den nordiska språkkonventionen. Närmast gäller det insatser för att underlätta användningen

av finska och isländska i nordiskt samarbete, i synnerhet i kontakterna med politiker, förtroendevalda och allmänheten, så väl vid nordiska institutioner som vid möten, konferenser, seminarier etc.

Vid alla nordiska institutioner och inom ramen för alle nordiska projekt som riktas till allmänheten bör reserveras speciella *permanent medel för tolkning och översättning* till och från finska/isländska. Vid behov är det angeläget att vid större nordiska institutioner ha en eller flera tolk- och översättartjänster. En tilläggstjänst bör inrättas vid Nordiska ministerrådets sekretariat.

Speciella åtgärder bör vidtas för att inleda relevant fortbildning av tolkar och informationsverksamhet om nordisk tolkning. Vid Nordiska språk- och informationscentret (Helsingfors) bör etableras en *tolkkonsulenttjänst. Tolkkonsulenten skall planera, administrera och förverkliga tolkfortbildningen (konsekutiv; simultan) och utgivningen av relevant utbildnings- och informationsmaterial som avser tolkning.*

Fortbildning av tolkar

Fortbildningen av nordiska tolkar bör utvidgas. En fast kurs per år (minst 5 dagar, högst 12) för såväl finska som isländska deltagare bör arrangeras i anslutning till någon nordisk konferens. I kursprogrammet skall även ingå föreläsningar om nordiskt samarbete och om den nordiska språkkonventionen. Kursen planeras av Nordiska språk- och informationscentrets nordiska tolkreferensgrupp i samarbete med relevanta tolkutbildningsinstitutioner i Norden.

Material om tolkning

Informationsmaterial bör utarbetas och produceras för nordiska och nationella myndigheter samt övriga tolkanvändare. Material utarbetas om:

- a) *kontakttolkning* (den nordiska språkkonventionen)
- b) *kongresstolkning* (simultantolkning på nordiska kongresser)

Ett informationsblad, «Att förstå varandra på nordiska möten» — information om tolkning och kommunikation — bör planeras och produceras för föreläsare, konferensdeltagare, utskottsledamöter etc.

En förteckning över tillgängliga tolkar mellan nordiska språk på nordisk, nationell och regional nivå bör sammanställas och publiceras. I katalogen bör ingå uppgifter om tolkarnas utbildningsbakgrund, specialområden, tolkningserfarenhet, tidigare arbetsuppgifter etc.

Utbildningsmaterial för nordiska tolkar inom socialförvaltningen, sjukvården, rättsväsendet, etc. bör utarbetas och produceras — materialet bör utarbetas främst med tanke på tolken som förmedlare mellan individ och myndighet (den nordiska språkkonventionen, konsekutiv tolkning, etiska frågor etc.).

Utbildningsmaterial om konferenstolkning (simultantolkning som process, förberedelser inför tolkningsuppdrag, tekniska instruktioner etc.)

Ansvarigt organ: Nordiska språk- och informationscentret

Terminologi och fackspråk

Språkförståelsen i Norden är först och främst beroende av att allmänspråket fungerar som kommunikationsmedel nordbor emellan. Men utvecklingen av allmänspråket sker till stor del genom att nya ord och uttryck tas upp från fackspråk. Det är därför viktigt att arbeta för bästa möjliga harmonisering av terminologi, särskilt inom fackområden som berör många människor: datateknik, utbildning, handel, ekonomi, turism, arbetsliv, miljövård osv. Ett sätt att åstadkomma detta är att arrangera nordiska konferenser där fackfolk, språkvetare och journalister träffas för att diskutera sådana språkliga frågor.

Ordböcker

Även om det finns en del internordiska ordböcker, är många av dem föråldrade eller föga ändamålsenliga av andra orsaker, och det saknas också ordböcker mellan flera av språken.

Goda ordböcker är en nödvändig förutsättning för seriös språklig kommunikation. Vid osäkerhet eller oenighet måste man ha tillgång till goda ordböcker för att kunna avgöra vad ord betyder och uttryck står för. Även i det nordiska samarbetet behövs ordböcker, både mellan de skandinaviska och de icke-skandinaviska språken och de skandinaviska språken sinsemellan. Vissa sådana goda ordböcker finns, andra är föråldrade eller i övrigt bristfälliga och mellan vissa språk saknas de helt.

Inom Nordiska språksekretariatet bör en arbetsgrupp tillsättas med följande uppdrag:

1. Att på grundval av den översikt över existerande ordböcker som presenterats i språksekretariatet 1988 och ny inventering av relevanta pågående ordboksprojekt utreda och värdera de återstående behoven av gedigna ordböcker mellan allmänspråken i Norden. (Gruppen förutsätts ha kontakt med fackspråksorganen, men terminologifrågor är inte gruppens primära uppgift.)
2. Att ge förslag på hur kommande nordiskt ordboksarbete bäst skulle kunna organiseras och finansieras. Man bör alltså beakta vilka vinster som kan göras i tid och arbete genom samordning, såsom upprättande av gemensamma databaser etc. Den primära inriktningen skulle vara ordböcker mellan språken i Norden, men på längre sikt kunde även gemensamma ordboksprojekt mellan språk i Norden och språk från mera fjärran länder bli aktuella.

Ansvarigt organ: Nordisk språksekretariat

Øget mobilitet i Norden

At øge den nordiske sprogforståelse og at øge den nordiske fællesskabsfølelse, specielt blandt ungdommen, er på den ene side at prioritere skolesektoren med udvikling af engagerende og tidssvarende undervisningsmaterialer. På den anden side er det at skabe mulighed for at unge i Norden kan komme i *kontakt med hinanden*, udveksle interesser, erfaringer og viden og knytte venskaber på tværs af grænserne.

I det følgende beskrives en række igangværende initiativer som hver for sig og samlet imødekommer behovet for øget

mobilitet mellem de nordiske lande. Endvidere foreslås nye initiativer, og der gives en række rekommandationer til nordiske og nationale institutioner og myndigheder.

Igangværende initiativer

a) Nordisk film- og TV-fond

En ny nordisk filmfond, som skal oprettes fra 1. januar 1990, vil kunne få stor betydning for det sproglige samarbejde i Norden, både hvad angår sproglig kompetence og formidling af de nordiske landes kulturer og traditioner.

b) JUREK

Et af formålene med *Handlingsplan for nordisk kulturelt samarbejde* er at etablere et nordisk uddannelsesfællesskab. Ministerrådet har nedsat et arbejdsudvalg som skal tilrettelægge arbejdet på en overenskomst om nordisk uddannelsesfællesskab som skal fjerne juridiske og økonomiske hindringer for at andre nordiske landes borgere kan optages på kompetencegivende uddannelsesinstitutioner (JUREK-projektet). En vigtig motivation for det nordiske sprogfællesskab er mobilitet mellem de nordiske lande. JUREK-projektet kan lægge grunden til endnu større mobilitet i Norden og dermed også til øget sprogligt samarbejde i Norden.

c) NORDPLUS

NORDPLUS-programmet har allerede medvirket til at skærpe interesse for og engagement i nordiske forhold blandt studerende i de nordiske lande. Stipendierne, NORDPLUS-junior, kan også søges af studerende ved almene erhvervsrettede uddannelser på gymnasieniveau.

d) Nordjobb

Nordjobb-udvekslingsprogrammet giver de unge en enestående mulighed for at knytte personlige kontakter i de nordiske lande og at få indsigt i samfunds- og arbejdsmarkedsforhold, kultur og livsformer i Norden.

Forslag til nye initiativer

a) Frirejseordning

En afgørende forudsætning for øget mobilitet blandt de unge i Norden er at der både nationalt og på fællesnordisk plan arbejdes for at der etableres en frirejseordning i bestemte perioder og i forbindelse med afvikling af bestemte aktiviteter. En sådan ordning kan kun komme i stand gennem aktiv medvirken af de nationale transportselskaber.

b) Udvekslingsrejser

I *grundskolen* kan mobiliteten øges ved at mulighederne for udvekslingsrejser mellem skoleklasser forbedres. På tilsvarende måde for de *16—19-åriges uddannelser*.

Generelt gælder det at rejser i Norden er uforholdsmæssigt dyre sammenlignet med rejser mod fjernere mål, og det bør derfor undersøges om det vil være muligt at fravige internationale regler for fly-, båd- og togrejser ved lærer- og elevudvekslinger. De nationale myndigheder opfordres til som et minimum at arbejde for at nordiske udvekslingsrejser for lærere og elever behandles som indenrigsrejser i de respektive lande.

c) Stipendieordninger

Der bør arbejdes med at udbygge den eksisterende ordning vedrørende nordisk tjenestemandsudveksling, således at den kommer til at omfatte lærere på alle niveauer — fra børnehavelærere til universitetslærere — i alle de nordiske lande. Gennem etablering af en ordning med rejse- og opholdsstipendium samt tjenestefrihed med løn vil det være muligt at skabe grundlag for en øget mobilitet mellem de nordiske lande på lærerniveau. En sådan ordning bør også omfatte tolke og tolkeuddannelserne.

Personlig kontakt

Den personlige kontakt er af afgørende betydning for engagement i et andet lands befolkning, sprog og kultur. Elev-/klasseudvekslinger bør opprioriteres, således at eleverne i de nordiske lande lettere end i dag får mulighed for at besøge hinanden klassevis.

Ansvarligt organ: Foreningerne Norden

Sprogkonsulentstilling i Island

Ministerrådet vil overveje om der i Island skal oprettes en ny stilling som pædagogisk konsulent ved Nordens Hus i Reykjavik. En sådan konsulents opgave skulle primært være at støtte udbygningen af undervisningen i de nordiske landes sprog, kultur, litteratur og samfundsforhold med speciel vægt på undervisningen i nabosprog som fremmedsprog i Island.

Derudover ville det være en vigtig opgave for konsulenten at formidle kundskab om det islandske sprog og Islands kultur, litteratur og samfundsforhold til det øvrige Norden — først og fremmest til undervisningssektoren.

Språksamarbeidets organisering og finansiering

Iverksettelsen av *NORDMÅL, handlingsprogram for språklig samarbeid i Norden 1990—1995* og koordineringen av språksamarbeidet ivaretas av Embetsmannskomiteén for nordisk kulturelt samarbeid. Vedkommende organ innenfor det nordiske samarbeidet får i oppdrag å legge fram forslag om planlagte tiltak. Planene skal foreligge innen 1. oktober 1990. En av konsulentene i Ministerrådets sekretariat skal være ansvarlig for det språklige samarbeidet i Norden.

Midler til det språklige samarbeidet i Norden skal bevilges over en fast post på Ministerrådets budsjett.

I 1995 skal *NORDMÅL, handlingsprogram for språklig samarbeid i Norden*, evalueres.